

การพัฒนารูปแบบการกำกับการกินยาของผู้ป่วยโรคในชุมชน ตำบลเวียงสะอาด

อำเภอพัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

นางรัตนารณ์ สุวรรณบุตร เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขปฏิบัติงาน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงยางน้อย ตำบลเวียงสะอาด อำเภอพัคฆภูมิพิสัย
จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการกำกับการกินยาของผู้ป่วยโรคในชุมชน เขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงยางน้อย ตำบลเวียงสะอาด อำเภอพัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคทุกราย ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 - 2566 จำนวน 7 ราย ตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกการกินยาในสมุดประจำตัวผู้ป่วย และรูปแบบที่พัฒนาไว้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2561 ซึ่งพบปัญหาแล้วนำรูปแบบมาพัฒนาเพิ่มเติม และนำมาใช้กับผู้ป่วยทุกรายในปีงบประมาณ 2562 - 2566 โดยจะจัดยาทุกตัวรวมเป็น 1 ซอง แล้วเขียนวันที่ไว้หน้าซองแทนการเขียนลำดับ และมีปฏิทินไว้ให้ผู้ป่วยกากบาทหลังจากกินยาแล้วในแต่ละวัน โดยเจ้าหน้าที่ อสม.และญาติ ร่วมกันติดตามและบันทึกการกินยาในสมุดประจำตัวผู้ป่วย และตรวจนับซองยาที่กินหมดตามวันที่ในปฏิทิน ผลการศึกษาพบว่า การนำรูปแบบที่พัฒนาเพิ่มเติมไปใช้กำกับการกินยาผู้ป่วยโรคทุกราย ทำให้สามารถแก้ปัญหาการกินยาที่ไม่ถูกต้อง ป้องกันการลืมกินยา ง่ายต่อการกำกับการกินยาของเจ้าหน้าที่ อสม.และญาติ ส่งผลให้ผู้ป่วยกินยาจนครบตามเกณฑ์การรักษา มีผลเสมหะเป็นลบ และผลการรักษาหาย 5 ราย (ผู้ป่วยปีงบประมาณ 2562 - 2565) ร้อยละ 100 และกำลังรักษา 2 ราย (ผู้ป่วยปีงบประมาณ 2566) สามารถลดสาเหตุการดื้อยา ลดอัตราการเสียชีวิต และลดการแพร่กระจายเชื้อสู่ชุมชนได้ และเนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้รับรายงานผู้ป่วยรายใหม่ล่าช้า ช่วง 1 เดือนแรกผู้ป่วยจึงต้องจัดยากินเองโดยไม่ได้ใช้รูปแบบการกำกับการกินยาที่พัฒนาไว้ จึงควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกับโรงพยาบาลแม่ข่ายเพื่อการรับส่งรายงานที่รวดเร็วขึ้น และนำรูปแบบไปใช้กับผู้ป่วยโรคทุกรายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ผู้ป่วยโรค, การกำกับการกินยา

ชื่อผลงาน : การพัฒนารูปแบบการกำกับการกินยาของผู้ป่วยวัณโรคในชุมชน ตำบลเวียงสะอาด

อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางรัตนภรณ์ สุวรรณบุตร เจ้าพนักงานสาธารณสุขปฏิบัติงาน

นางสาวศศิภัส ตันตะวาโย เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน

ชื่อผู้นำเสนอ : นางรัตนภรณ์ สุวรรณบุตร

สถานที่ติดต่อกลับ : โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงยางน้อย ตำบลเวียงสะอาด อำเภอพยุหะภูมิพิสัย

จังหวัดมหาสารคาม โทรศัพท์ 0878525547 / E-mail : jitra_dent@hotmail.com

สรุปสาระสำคัญ

บทนำ : เนื่องจากการดำเนินงานวัณโรคที่พบปัญหาในปีงบประมาณ 2561 คือผู้ป่วย 2 ราย จากทั้งหมด 7 ราย ซึ่งอยู่ในวัยผู้สูงอายุ มีอาการหลงลืมบ่อยครั้ง ทำให้เกิดปัญหาการกินยาที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ป่วยวัณโรคมีโอกาสต้อตา เสียชีวิต และสามารถแพร่กระจายเชื้อสู่ชุมชนได้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานวัณโรคเกิดประโยชน์ต่อผู้ป่วย เมื่อปีงบประมาณ 2561 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงยางน้อย จึงพัฒนารูปแบบการกำกับการกินยาผู้ป่วยวัณโรค เพื่อแก้ปัญหาการกินยาที่ไม่ถูกต้อง ป้องกันการล้มเลิกกินยา ย้ำต่อการกำกับการกินยาของเจ้าหน้าที่ อสม.และญาติ แต่ยังพบปัญหาในการดำเนินงาน คือ ผู้ป่วยยังหลงลืมว่าวันนี้นักกินยาหรือยัง และกินยาถึงลำดับที่เท่าไร ดังนั้น เจ้าหน้าที่ และ อสม. จึงประชุมและวางแผนเพื่อต่อยอดรูปแบบที่พัฒนาไว้ในวงรอบที่ 1 ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2561 ซึ่งพบปัญหาแล้วนำรูปแบบมาพัฒนาเพิ่มเติม และนำมาใช้กับผู้ป่วยทุกรายในปีงบประมาณ 2562 - 2566 โดยจะจัดยาทุกตัวรวมเป็น 1 ซอง แล้วเขียนวันที่ไว้หน้าซองแทนการเขียนลำดับ และมีปฏิทินไว้ให้ผู้ป่วยกากบาทหลังจากกินยาแล้วในแต่ละวัน โดยเจ้าหน้าที่ อสม.และญาติ ร่วมกันติดตามและบันทึกการกินยาในสมุดประจำตัวผู้ป่วย และตรวจนับซองยาที่กินหมดตามวันที่ในปฏิทิน

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนารูปแบบการกำกับการกินยาของผู้ป่วยวัณโรคในชุมชน เขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงยางน้อย ตำบลเวียงสะอาด อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการศึกษา : เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อยอดการพัฒนารูปแบบการกำกับการกินยาของผู้ป่วยวัณโรคทุกราย ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงยางน้อย ตำบลเวียงสะอาด อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยวัณโรคทุกราย ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 - 2566 จำนวน 7 ราย ตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกการกินยาในสมุดประจำตัวผู้ป่วย และรูปแบบที่พัฒนาไว้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2561 ซึ่งพบปัญหาแล้วนำรูปแบบมาพัฒนาเพิ่มเติม และนำมาใช้กับผู้ป่วยทุกรายในปีงบประมาณ 2562 - 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกการกินยาในสมุดประจำตัวผู้ป่วย และรูปแบบที่พัฒนาไว้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2561 ซึ่งพบปัญหาแล้วนำรูปแบบมาพัฒนาเพิ่มเติม และนำมาใช้กับผู้ป่วยทุกรายในปีงบประมาณ 2562 - 2566 โดยจะจัดยาทุกตัวรวมเป็น 1 ซอง แล้วเขียนวันที่ไว้หน้าซองแทนการเขียนลำดับ และมีปฏิทินไว้ให้

ผู้ป่วยกาบทหลังจากกินยาแล้วในแต่ละวัน โดยเจ้าหน้าที่ อสม.และญาติ ร่วมกันติดตามและบันทึกการกินยาในสมุดประจำตัวผู้ป่วย และตรวจนับของยาที่กินหมดตามวันที่ในปฏิทิน

ผลการศึกษา พบว่า การนำรูปแบบที่พัฒนาเพิ่มเติมไปใช้กำกับการกินยาผู้ป่วยวัณโรคทุกราย ทำให้สามารถแก้ปัญหาการกินยาที่ไม่ถูกต้อง ป้องกันการลืมกินยา ย่นต่อการกำกับการกินยาของเจ้าหน้าที่ อสม.และญาติ ส่งผลให้ผู้ป่วยกินยาจนครบตามเกณฑ์การรักษา มีผลเสมหะเป็นลบ และผลการรักษาหาย 5 ราย (ผู้ป่วยปีงบประมาณ 2562 - 2565) ร้อยละ 100 โดยปีงบประมาณ 2562 ผู้ป่วยรายที่ 1 รักษา 9 เดือน ปีงบประมาณ 2563 ผู้ป่วยรายที่ 2 รักษา 6 เดือน ปีงบประมาณ 2564 ผู้ป่วยรายที่ 3 รักษา 6 เดือน ปีงบประมาณ 2565 ผู้ป่วยรายที่ 4 รักษา 9 เดือน ผู้ป่วยรายที่ 5 รักษา 9 เดือน และกำลังรักษา 2 ราย (ผู้ป่วยปีงบประมาณ 2566) ซึ่งสามารถลดสาเหตุการดื้อยา ลดอัตราการเสียชีวิต และลดการแพร่กระจายเชื้อสู่ชุมชนได้

อภิปราย สรุป และข้อเสนอแนะ

เนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้รับรายงานผู้ป่วยรายใหม่ล่าช้า ช่วง 1 เดือนแรกผู้ป่วยจึงต้องจัดยากินเองโดยไม่ได้ใช้รูปแบบการกำกับการกินยาที่พัฒนาขึ้น จึงควรวางแผนการดำเนินงานร่วมกับโรงพยาบาลแม่ข่ายเพื่อการรับส่งรายงานที่รวดเร็วขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุฬารรรณ จิตดอน, วนิดา ตูรฤทธิชัย, กมลทิพย์ ขลังธรรมเนียม. การพัฒนาแนวทางการเยี่ยมบ้าน

ผู้ป่วยวัณโรคปอดที่รักษาด้วยระบบยาระยะสั้น อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสาร
มฉก.วิชาการ : 20(40) ; 2560.

ฉันทนา ชาวตร. การพัฒนาการดูแลผู้ป่วยวัณโรคปอด โรงพยาบาลบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี. วารสาร
สมาคมพยาบาลฯ สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : 30(3) ; 2558.

สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการวินิจฉัยและการดูแลรักษาผู้ป่วยวัณ
โรคในประเทศไทย 2561. สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนดี้ไซน์: กรุงเทพฯ; 2561.

ศรีประพา เนตรนิยม. แนวทางการดำเนินงานควบคุมวัณโรคแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559.